

DANGEROUS BEHAVIOR OF CHILDREN AND YOUTH IN THE INTERNET AND POSSIBILITY OF THEIR PROTECTION

René SZOTKOWSKI

Abstract: The entry is focused on the danger which can affects everyone mainly our children and youth in the Internet. It is focused on the research of dangerous behavior of children and youth in the Internet and it is about projects which dealing with the prevention and protection of dangerous behavior.

Key words: the Internet, prevention, dangerous behavior, protection.

NEBEZPEČNÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE NA INTERNETU A MOŽNOSTI JEJICH OCHRANY

Resumé: Příspěvek je zaměřen na nebezpečí, která mohou postihnout každého jedince, zvláště pak naše děti a mládež, v prostředí Internetu. Blíže je zde pojednáno o výzkumu nebezpečného chování dětí a mládeže na Internetu a projektech, které se zabývají prevencí a ochranou před tímto nebezpečným chováním.

Klíčová slova: Internet, prevence, nebezpečné chování, ochrana.

1 Úvod

Virtuální svět nazývaný Internet lze bezesporu zařadit mezi největší vynálezy dvacátého století. Tento celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí nám nabízí celou řadu služeb, např. www, E-mail, Instant messaging, VoIP, FTP, DNS, sdílení souborů, připojení ke vzdálenému počítači, služební protokoly, on-line hry, Chat a stále se rozšiřující sociální sítě a služby pro sdílení krátkých textových informací jako jsou Facebook.com, Twitter.com, Buz.com, Lide.cz, Libimseti.cz aj., bez kterých si život zejména mladí lidé a děti už nedokážou představit.

Zdálo by se, že tento systém nabízí veskrze samá pozitiva a člověku pomáhá, ale ve skutečnosti má i své stinné stránky. Stále častěji slyšíme a čteme o nebezpečích, jež na nás „číhají“ v tomto médiu. Jsme konfrontováni s termíny jako je Spam, Vir, Bho, Hijacker, Exploit, Dialer, Rootkit, Adware, Spyware, Hacking, Hoax, Phishing, Pharming, Kybergrooming, Flaming apod. Valí se na nás jedna zpráva za druhou o zneužití naší elektronické identity, kyberšikaně, dětské pornografii, sociálním inženýrství, o závadném obsahu a chování na Internetu atp.

Zejména závadným obsahem a škodlivým chováním na Internetu jsou s rostoucím počtem domácností připojených k síti stále více ohrožovány naše děti a mládež. Většina dospělých

populace je schopna kriticky přistupovat k obsahu na Internetu a přizpůsobit tomu i své chování. Co ale naše děti? Jsou schopny kriticky vyhodnotit relevantnost, popř. bezpečnost zobrazených webových stránek, a tak přizpůsobit své chování v tomto prostředí?

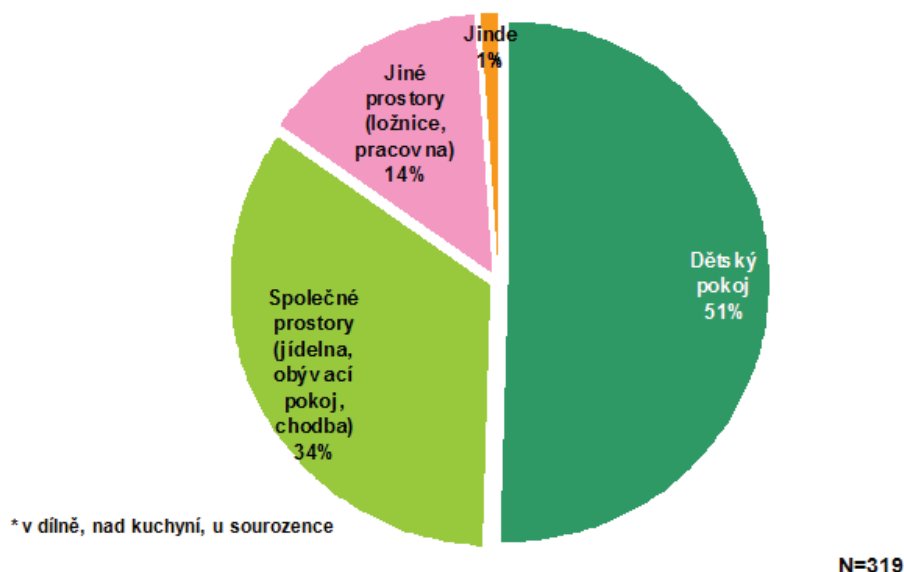
2 Děti, dospívající a jejich chování na Internetu

Na výše uvedené otázky jsme se pokusili nalézt odpověď v řadě výzkumů (1), (2), (3) orientovaných na chování dětí na Internetu, přičemž podrobněji se zaměříme na výzkum od společnosti TNS AISA (3), zrealizovaný v roce 2009 pro Nadaci Naše dítě, který se zabýval chováním dětí na Internetu v českých rodinách a přístupem rodičů k jejich ochraně před nebezpečným materiálem šířeným po síti. Šetření se zúčastnilo 319 rodin s dětmi ve věku od 10 do 15 let z celé ČR a z jeho výsledků vyplynulo, že české děti patří k velmi zdatným, ale v mnoha případech nebezpečně se chovajícím uživatelům Internetu.

Výzkum odhalil, že téměř polovina respondentů (dětí ve věku 10 - 15 let) vlastní počítač, který je připojený k síti a umístěný přímo v jejich, tj. dětském pokoji (Graf 1).

Celkový čas, který děti stráví během týdne u Internetu je průměrně 1,5 hodiny denně, o víkendu jsou to až 2,5 hodiny/den (Graf 2).

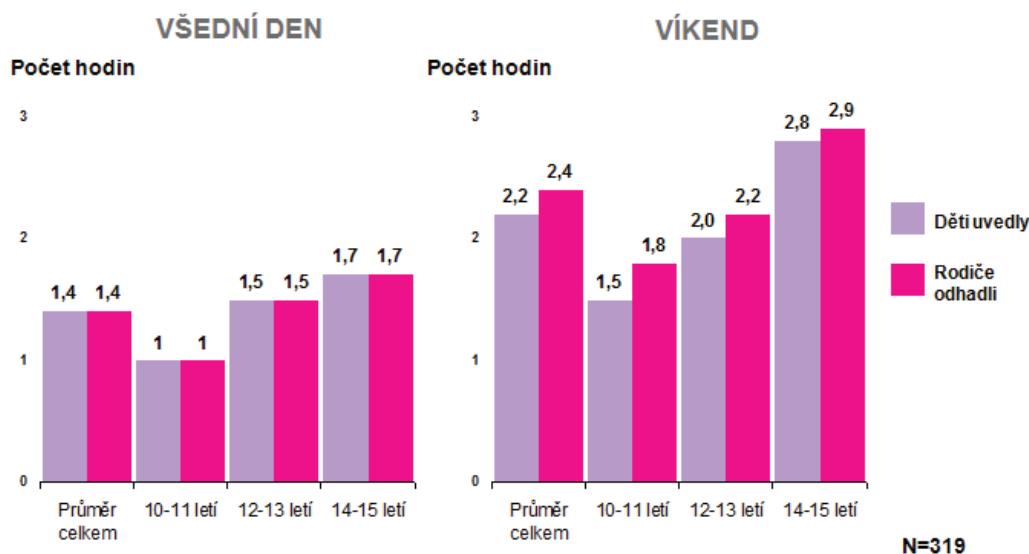
Umístění počítače, na kterém děti nejvíce pracují

INTERNETOVÝ VÝZKUM 2009 - Nadace Naše dítě

Graf. 1: Umístění počítače v domácnosti, na kterém děti tráví nejvíce času (upraveno dle 3).

Počet hodin denně strávených na Internetu

INTERNETOVÝ VÝZKUM 2009 - Nadace Naše dítě

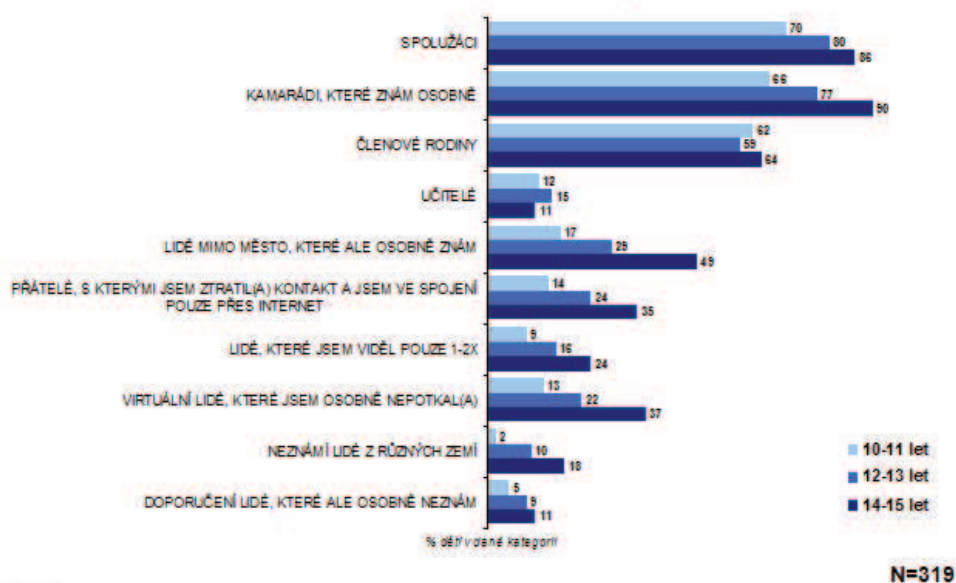
Graf. 2: Čas trávený dětmi u Internetu (upraveno dle 3).

Většinu času stráveného na síti děti věnují internetové komunikaci se spolužáky, přáteli či členy rodiny. Bylo ovšem zjištěno, že až 37 % dětí ve věku 14 až 15 let komunikuje i s tzv. virtuálními „kamarády“, tedy v podstatě cizími jedinci, se kterými se seznámily v prostředí

Internetu (Graf 3). A celých 14 % těchto dětí se poté dokonce s těmito „kamarády“ osobně setká.

Velmi zarážející skutečností je, že 1/3 čtrnácti až patnáctiletých dětí sděluje těmto virtuálním „kamarádům“ svá osobní data, kontaktní údaje, a dokonce polovina těchto dětí posílá a sdílí na Internetu i své fotografie a videa (Graf 4)!

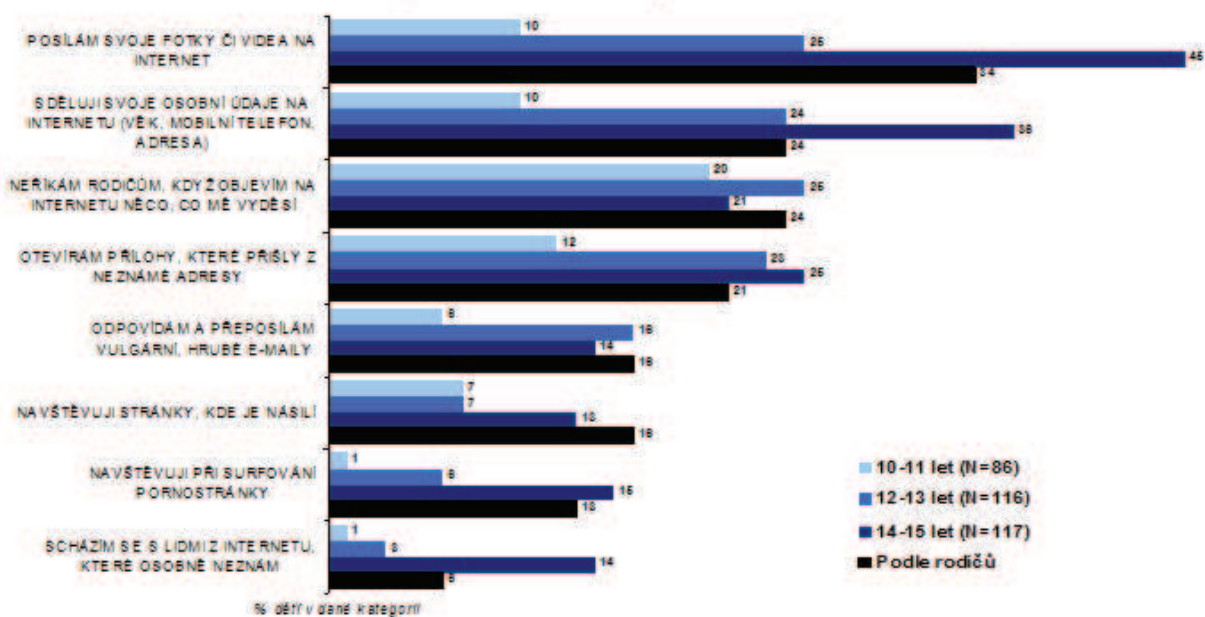
Komunikace s různými skupinami lidí

INTERNETOVÝ VÝZKUM 2009 - Nadace Naše dítě

Graf. 3: S kým děti na Internetu nejčastěji komunikují (upraveno dle 3).

Rizikové činnosti, které děti provádí na Internetu

INTERNETOVÝ VÝZKUM 2009 - Nadace Naše dítě

Graf. 4: Riziková činnost dětí na Internetu (upraveno dle 3).

Největší procento dětí využívá na Internetu elektronickou poštu (E-mail), komunikuje prostřednictvím služby okamžité komunikace ICQ, MSN nebo diskutuje přes nejrůznější chaty

a diskusní skupiny. Tam se mohou v „lepší“ případě setkat se závadným obsahem, nebo se v horším případě seznámit s jedinci, kteří nemají zrovna „čisté“ úmysly.

Přitom většina rodičů kontroluje pohyb svých potomků na Internetu pouze namátkově. 8 % z nich používá nějakou aplikaci omezující přístup k nevhodnému obsahu některých www stránek a celých 17 % jich neprovádí kontrolu vůbec.

3 Prevence nebezpečného chování dětí a dospívajících na Internetu

V předchozí části uvedená zjištění nás nutí k otázce, zda je věnována ochraně před nebezpečným chováním našich dětí na Internetu dostatečná pozornost. Prevencí a bezpečností Internetu se započala intenzivněji zabývat Evropské Unie (dále EU) až v letech 1999-2004 programem nazvaným Safer Internet action Plan 1999-2004 (4), pro který vyčlenila částku 38,3 miliónů eur. Na něj navázal v roce 2005 projekt zvaný Safer Internet plus Programme 2005-2008 (5) s rozpočtem 45 miliónů eur.

Od 1. ledna 2009 zahájila EU nový program pro bezpečnější Internet, a to Safer Internet 2009-2013 (6) s rozpočtem 55 miliónů eur. Veškeré prostředky mají být vynaloženy na:

- poradenskou činnost lidem všech věkových kategorií, vztahující se k odpovědnému používání on-line služeb Internetu,
- zapojení samotných dětí do vytváření bezpečnějšího on-line prostředí,
- vytvoření linek bezpečí a tzv. „horkých“ linek (dostupných pro veřejnost přes webové stránky nebo telefonní číslo), na kterých může být hlášen závadný, nebezpečný, nezákonný či škodlivý obsah/chování, zejména pak v případě materiálu týkajícího se kybergroomingu, tj. sexuálního zneužívání dětí (nebezpečné, manipulativní chování jedince na Internetu, jenž se ze zjištěných pohnutek vydává při elektronické komunikaci za jinou osobu) a kyberšikany (cyberbullying; šikana páchaná prostřednictvím informačních a komunikačních technologií),
- vytvoření databáze nových trendů v používání on-line technologií a jejich účinků na děti za přispění odborně technických, psychologických a sociologických znalostí na celoevropské úrovni.

Česká republika patřila do nedávné doby k zemím, kde se prevencí a bezpečností dětí pohybujících se v prostředí Internetu věnovala malá pozornost. Až v posledních pár letech bylo

spuštěno několik projektů zabývajících se touto problematikou. Zmínit zde můžeme např. České národní centrum bezpečnějšího Internetu (7), Online Safety Institute (Institut online bezpečnosti) (8), Projekt bezpečne-online.cz (9), INTERNET HELPLINE (Linka bezpečí ONLINE) (10), Projekt protišíkaně.cz (11), Projekt mobilstory.cz (12), Projekt richardmaproblem.cz (13), Projekt e-bezpečí.cz (14) a v současnosti nejvíce diskutovaný projekt Internet Hotline (Horká linka) (15).

Většina těchto projektů je zaměřena na možnosti preventivního působení na děti. Informují o potenciálních nebezpečích v prostředí webu, uvádí konkrétní příklady ohrožení a nabízí eventuality jejich řešení. Některé poskytují rady, jak se bezpečně chovat na Internetu, a nabízí podporu v podobě speciální asistenční služby (linky bezpečí). Ta dětem umožňuje požádat o radu, pomoc, popř. jejím prostřednictvím mohou děti nebo rodiče nahlásit jakákoli bezprávní spojení s komunikací na síti. V otázce ochrany dětí před nebezpečím na Internetu zatím nejdále pokročil hojně diskutovaný a v mnoha okolnostech „kontroverzní“ a kritizovaný projekt Horká linka (Internet Hotline) a jeho softwarový nástroj Červené tlačítko. Tento software umožňuje dospělým, hl. však dětem, nahlásit závadný obsah internetové stránky, zejména pokud se jedná o materiál obrazový s dětskou pornografií, dětskou prostitucí, pedofilií, obchodem s dětmi, či materiál s věkově nepřiměřeným obsahem, rasismem, xenofobií, šířením drog, sebepoškozováním, vyzýváním k násilí a nenávisti atp. Konkrétní a podrobnější popis zaměření jednotlivých projektů zde s ohledem na omezený rozsah příspěvku neuvádíme.

4 Závěr

Chování dětí a mládeže není v prostředí Internetu vždy bezpečné. Lze pouze spekulovat nad tím, čím je tento stav zapříčiněn. Dle našeho názoru je to dáno velmi liberálními nebo lépe řečeno téměř neexistujícími pravidly v tomto masmédiu. Pozitivní skutečností je fakt, že v posledních několika letech vznikla řada projektů, jež se zabývají prevencí a ochranou před nebezpečným chováním dětí na Internetu. Otázkou však zůstává, zda postačí pouze preventivní působení na děti prostřednictvím informací o možných nebezpečích, jež Internet skýtá (tzn. uvedení konkrétních příkladů, situací a možností jejich řešení), nebo je nutné postoupit dále a začít např. využívat softwarové prostředky

monitorující práci dětí na Internetu, nebo zamezující přístup k některým závadným www stránkám.

5 Literatura

- [1] *Výzkum chování dětí na internetu v ČR 2006* [online]. 2006 [cit. 2010-01-06]. Dostupné z WWW: <http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_121.pdf>.
- [2] *Bezpečnost dětí na internetu* [online]. 2009 [cit. 2010-01-06]. Dostupné z WWW: <http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_629.pdf>.
- [3] *České děti a internet* [online]. 2009 [cit. 2010-01-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.tns-aisa.cz/NewsDet-n25.aspx>>.
- [4] *Safer Internet action Plan 1999-2004* [online]. 2010 [cit. 2010-02-02]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/policy/programme/early_prog/index_en.htm>.
- [5] *Safer Internet plus Programme 2005-2008* [online]. 2010 [cit. 2010-02-02]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/policy/programme/prog05_08/index_en.htm>.
- [6] *EU přijímá nový program pro bezpečnější internet* [online]. 2010 [cit. 2010-02-02]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/08081899_cs.htm>.
- [7] *České národní centrum bezpečnějšího internetu* [online]. 2009 [cit. 2010-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.saferinternet.cz/>>.

- [8] *Online Safety Institute (Institut online bezpečnosti)* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.osi.cz/>>.
- [9] *Projekt bezpečne-online.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/>>.
- [10] *INTERNET HELPLINE – Linka bezpečí ONLINE* [online]. 2007 [cit. 2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.internethelpline.cz/>>.
- [11] *Projekt protisikane.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://protisikane.saferinternet.cz/>>.
- [12] *Projekt mobilstory.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://mobilstory.saferinternet.cz/>>.
- [13] *Projekt richardmaproblem.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.richardmaproblem.cz/>>.
- [14] *Projekt e-bezpeci.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-bezpeci.cz/>>.
- [15] *Projekt Horká linka (Internet Hotline)* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://horka-linka.saferinternet.cz/>>.

Mgr. René Szotkowski, Ph.D.

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Pedagogická fakulta UP

Žižkovo nám. č. 5

771 40, Olomouc, ČR

Tel.: +420 585 635 178

E-mail: rene.szotkowski@upol.cz

Www pracoviště: www.upss.cz